

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

Торайғыров университетінің ХАБАРШЫСЫ

Экономикалық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

ВЕСТНИК

Торайғыров университета

Экономическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3552

№ 4 (2024)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Экономическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ93VPY00029686

выдано
Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области экономики, управления,
финансов, бухгалтерского учета и аудита

Подписной индекс – 76133

<https://doi.org/10.48081/HMTV4251>

Бас редакторы – главный редактор
Давиденко Л. М.
доктор PhD

Заместитель главного редактора
Ответственный секретарь

Гребнев Л. С., *д.э.н., профессор*
Шеримова Н. М., *магистр*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Шмарловская Г. А.,	<i>д.э.н., профессор (Беларусь);</i>
Кунязов Е. К.,	<i>доктор PhD, доцент;</i>
Алмаз Толымбек,	<i>доктор PhD, профессор (США);</i>
Мукина Г. С.,	<i>доктор PhD, ассоц. профессор, доцент;</i>
Алтайбаева Ж. К.,	<i>к.э.н.</i>
Мусина А. Ж.,	<i>к.э.н., ассоц. профессор, доцент;</i>
Титков А. А.,	<i>к.э.н., доцент;</i>
Омарова А. Р.	<i>технический редактор.</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели
Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов
При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/VDMO9755>

***А. Қ. Есім¹, Р. Шохан², А. Девадзе³, Д. Есимова⁴**

^{1,2}Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Қазақстан Республикасы, Астана қ.

³Шота Русставели атындағы Батуми мемлекеттік университеті,

Грузия, Батуми қ.

⁴Торайғыров университеті, Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

¹ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0192-2244>

²ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1005-3769>

³ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6344-7385>

⁴ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3824-875X>

*e-mail: ayana_esimova99@mail.ru

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНДА ТУРИСТІК ДЕСТИНАЦИЯНЫҢ ДАМУЫ

Туризм – экономикадағы қарқынды дамып келе жатқан сала. Ол әлемдік экономиканың басты салаларының бірі, әрі оның өсу әлеуеті мен даму перспективалары жоғары.

Қазақстанның туристік бағыттары әлемдік туризм нарығында әлі кеңінен танылмағанымен, бірегей табиғи ресурстар мен мәдени-тарихи мұра объектілеріне ие бола отырып, ел әлемдік туризмде лайықты орын алуға үлкен әлеуетке ие.

Мақала Павлодар облысындағы туристік дестинацияның дамуын, оның ішінде Қазақстанның маңызды туристік орталықтарының бірі – Баянауыл ұлттық табиғи паркінің (БҰТП) әлеуетін зерттеуге арналған. Жұмыста аймақтың қазіргі туристік саласы жағдайы талданып, ішкі және келуші туризмнің өсу динамикасы, инфрақұрылым жағдайы, сондай-ақ тұрақты дамуға арналған ағымдағы сын-қатерлер мен перспективалар қарастырылады. Автор аймақтың тартымдылығына әсер ететін негізгі аспектілерді, атап айтқанда, табиғи және мәдени ресурстарды, көлік және қонақүй инфрақұрылымының жағдайын атап көрсетеді. Сондай-ақ, мақалада ауданның туристік саласының күшті және әлсіз жақтарын бағалауға мүмкіндік беретін SWOT-талдауы берілген.

Мақалада аймақтың ұлттық және халықаралық деңгейде бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін инфрақұрылымды жақсарту, қызметтерді жаңарту, ақпараттық қолдауды күшейту және цифрландырудың маңыздылығы атап өтілген.

Кілтті сөздер: туризм, туристік бағыттар, аймақ, ұлттық парк, аумақ, интернет.

Кіріспе

Бүгінде Қазақстан Республикасы халықаралық туристердің қызығушылығын арттырып, әлемдік туристік картадан өз орнын алуға тырысуда. Туризм индустриясының дамуы жаңа жұмыс орындарын құруға, шетел валютасының ағымын қамтамасыз етуге және туризм инфрақұрылымына шетелдік инвестицияларды тартуға мүмкіндік береді [1].

Қазіргі кезде туризмнің даму қарқынының жоғары екенін және оның табыс көлемі бойынша мұнай-газ секторынан кейінгі әлемдік экономиканың ең табысты және тұрақты өсіп келе жатқан салаларының біріне айналғанын атап өту маңызды. Дүниежүзілік Туристік Ұйымның (WTTC) мәліметтері бойынша, пандемияға дейінгі кезеңде әлемдік туризм секторы: әлемдік ЖІӨ-нің 10,7 %-ын; әлемдік инвестицияның 9 %-ын; тауарлар мен қызметтер экспортының 31 %-ын; және барлық салық түсімдерінің 6 %-ын қамтамасыз еткен [2].

Материалдар мен әдістері

Зерттеу барысында келесі дәстүрлі әдістер қолданылды: топтастыру әдісі, статистикалық талдау.

Нәтижелер және талқылау: Қазақстанның ұлттық туристік брендин қалыптастыру және оның оң имиджін дамыту мемлекеттің туристік әлеуетінің тартымдылығын арттырудың тиімді құралы болып табылады. Брендке ие ел туристерді тартады, ал оның ұлттық бизнесі мен өнімдері бәсекеге қабілеттілікке ие болады. Осыған орай, халықаралық нарықта Қазақстанның оң туристік имиджін қалыптастыру оның бәсекеге қабілеттілігін арттырудың маңызды мақсаты болып табылады.

Саяхат және туризм саласындағы бәсекеге қабілеттілік бойынша әлемдік рейтингте Қазақстан соңғы 10 жылда көрсеткіштерін 38 орынға жақсартып, 88-орыннан 52-орынға көтерілді (1-кесте).

Кесте 1 – Саяхат және туризмдегі бәсекеге қабілеттілік индексі рейтингі бойынша ТОП-10 тізіміндегі Қазақстанның орны

Елдер	2013	2015	2017	2019	2021	2023
	рейтинг тегі орны (140 ішінде)	рейтинг тегі орны (141 ішінде)	рейтинг тегі орны (136 ішінде)	рейтинг тегі орны (140 ішінде)	рейтинг тегі орны (117 ішінде)	рейтинг тегі 20 орны (119 ішінде)
Швейцария	1	6	10	10	6	10
Германия	2	3	3	3	5	6
Франция	7	2	2	2	4	4
Австралия	3	7	7	7	7	5
Жапония	14	9	4	4	1	3
АҚШ	6	5	6	5	2	1
Ұлыбритания	5	4	5	6	8	7
Қытай	40	17	15	13	12	8
Италия	26	8	8	8	10	9
Испания	4	1	1	1	3	2
Қазақстан	88	85	81	80	66	52

1-кестеге сәйкес, 2023 жылы Қазақстан Дүниежүзілік экономикалық форумның саяхат және туризмді дамыту индексіне туристік бағыттар арасында 119 елдің ішінде 52-орынды иеленді. Бір жылдың ішінде республика әлемдік туристік рейтингте 14 сатыға жоғарылады. Алдыңғы 2021 жылғы рейтингте Қазақстан 117 елдің ішінде 66-орынға жайғасқан болатын [3].

Қазақстан Республикасы тиімді геосаяси орналасуымен және бірегей табиғи ресурстарымен ерекшеленеді, сонымен қатар, әлемдік мәдени және тарихи мұраларға ие. Бұл ерекшеліктер оны әлемдік туристік картада басты ойыншыға айналдыру үшін маңызды болып табылады. Туризмнің дамуы көлік, құрылыс, сауда және ойын-сауық индустриясы сияқты экономиканың әртүрлі салаларына оң әсерін тигізіп, жаңа жұмыс орындарын ашуға, халықтың жұмыспен қамтылуын және әл-ауқатын арттыруға ықпал етеді.

Қазақстанда 25 халықаралық және 11 аймақтық әуежай жұмыс істейді. Қазіргі уақытта елімізде жеті әуе компаниясы бар және 912 әуе кемесі мемлекеттік тіркеуде тұр, олардың 75-і тұрақты жолаушылар рейстерін орындайды. Қазақстандықтар 28 елге тікелей әуе рейстерімен ұша алады.

Қазақстаннан әуе қатынасы 98 бағыт бойынша жүзеге асырылады. Еліміздің аумағы арқылы жолаушылар пойыздарының 132 бағыты өтеді. Бүгінгі таңда Қазақстан аумағы арқылы ТМД елдерінен 17 жолаушылар пойызының бағыты өтуде. Қазіргі уақытта Қазақстанда бес негізгі жол бағыты бар. Көлік желісінің тығыздығы ең төмен Батыс және Солтүстік-Батыс аймақтарда, ал ең жоғары тығыздық Оңтүстік және Орталық аймақтарда байқалады [4].

Қазақстанның туризмді дамытуға үлкен мүмкіндіктері бар, себебі халықаралық ұйымдардың зерттеулері көрсеткендей, Қазақстан өзінің туристік әлеуетінің тек аз ғана бөлігін дамытқан [5]. Қазақстан Республикасының 2021-2023 жылдарға арналған туризм секторларының даму динамикасы 2-кестеде көрсетілген.

Кесте 2 – Қазақстан Республикасының 2021-2023 жылдар арасындағы туристік қызмет секторларының даму динамикасы

Көрсеткіштер	2021	2022	2023
Орналасу орындары көрсеткен қызмет көлемі, мың теңге	109027 262,7	182865 265,7	229248669,6
Кіру туризмі бойынша орналастыру орындарының келушілерге қызмет саны (резидент емес), адам	329 754	927 844	1 084 771
Ішкі туризмі бойынша орналастыру орындарының келушілерге қызмет саны (резидент емес), адам	5145 217	6 407 318	7 054 499
Орналасу орындарының саны	3 686	3 970	3 992
Орналасу орындарына келішулер саны, адам	5474 971	7 335 162	8 139 270
Орналасу орындарының бірмезгілді сыйымдылығы (төсек орын)	193 030	203 531	207 756
Туризмде тікелей құрылатын жалпы қосылған құн (ЖСНТ), млрд. теңге	2 185,5	2 871,0	3 270,1
Туризм саласында негізгі капиталға салынған инвестиция көлемі, млрд теңге	628,9	589,9	513,4
Туризм салаларында жұмыспен қамтылғандар саны, мың адам			497,7
	463,1	488,6	
Туризмде жұмыспен қамтылғандардың жалпы санындағы үлесі, %	5,3	5,4	5,5

2-кестеге сәйкес, соңғы 3 жылда орналастыру орындары көрсететін қызмет көлемі 229 248 669,6 мың теңгеге дейін артты.

Ішкі туризмнің көрсеткіштері тұрақты түрде өсуде. Ресми статистикаға сәйкес, 2023 жылдың қорытындысы бойынша орналастыру орындары қызмет көрсеткен отандық туристер саны 7 054 499 адамға жетті.

Сонымен қатар, орналастыру орындары қызмет көрсеткен шетелдік туристер саны да 2021 жылмен салыстырғанда шамамен үш есе өсті. Егер 2021 жылы бұл көрсеткіш 329 754 адамды құраған болса, 2023 жылы ол 1 084 771 адамға дейін артты. Туризм саласында негізгі капиталға салынған инвестиция көлемі 2021 жылмен салыстырғанда кеміді.

Туризмде тікелей құрылатын жалпы қосылған құн 2023 жылы 3 270,1 млрд. теңгені құрады, сонымен қатар туризм саласындағы жұмыспен қамтылғандардың саны артып 497,7 мыңи адам болды.

Дүниежүзілік экономикалық форумның сайтындағы мәліметтерге сүйенсек, Қазақстанға 4,5 миллион шетелдік турист келген. Туризмнен түскен табыс 2023 жылы 1,5 миллиард долларға жетті, бұл алдыңғы жылмен салыстырғанда 17 пайызға артық. 2022 жылы елге 928 мың шетелдік турист келген.

Қазақстанға келетін ішкі туристердің саны да өсті. 2022 жылмен салыстырғанда олардың саны 647 мың адамға артып, жалпы саны 7,5 миллион адамға жетті. Бұл көрсеткіш 2019 жылғы пандемия кезеңіндегі туристер санынан 1,7 миллионға артық.

2023 жылы Қазақстанға көбінесе Ресей, Қытай, Түркия, Үндістан және АҚШ елдерінен саяхатшылар келді. Қазақстандық қонақ үйлер рекордтық табыс – 229 млрд теңге тапты, бұл 2022 жылмен салыстырғанда кірістің 12,4%-ға өскенін көрсетеді. 2023 жылы визасыз режим енгізілгеннен бері Қазақстанға келетін қытайлық туристер саны 115%-ға артты. Турпакеттердің болуы және қысқы ойын-сауықтың тартымдылығы да бұл өсімге ықпал етті [6].

Қазіргі уақытта туризм индустриясы белсенді түрде дамып келеді. Негізгі туристік бағыттар өз инфрақұрылымдарын, ұсынылатын қызметтердің түрлерін және бірегей туристік өнімдерін үздіксіз жетілдіруде [7].

Қазақстанның ТОП-20 туристік бағыттарына мыналар жатады: Батыс Қазақстан облысындағы Хан Ордасы; Ақтөбе облысындағы Қарғалы су қоймасы; Қостанай облысындағы туристік кешен; Ақмола облысындағы Ақбура Щучье-Бурабай курорттық аймағы; Солтүстік Қазақстан облысындағы Имантау-Шалқар курорттық аймағы; Павлодар облысындағы Баянауыл; Шығыс Қазақстан облысындағы Катонқарағай курорттық аймағы; Абай және Жетісу облыстарындағы Алакөл курорттық аймағы; Алматы және Алматы облысындағы Түрген – Қаскелең шаңғы кешені; Жамбыл облысындағы «Көксай курорты»; Қарағанды облысындағы Балқаш; Түркістан облысындағы Түркістан; Қызылорда облысындағы Байқоңыр фарыш айлағы; Ұлытау өңіріндегі Ұлытау; Маңғыстау облысындағы

жылы жағажай; Атырау облысындағы Сарайшық елді мекені; Шымкент қаласындағы гастрономиялық туризм орталығы; Астана қаласындағы туристік аймақ

Павлодар облысы және оның әсем Баянауыл аймағы туристік-рекреациялық аймақ ретінде ТМД елдерінің туристері арасында кеңінен танымал.

Павлодар облысы өз туристік аймақтарын, соның ішінде Баянауыл ауданын белсенді түрде дамытып жатыр. 2023 жылы облыстың негізгі капиталға салынған инвестиция көлемі, соның ішінде туристік инфрақұрылымға салынған қаражат, 2022 жылмен салыстырғанда 27,8%-ға өсіп, 708,9 миллиард теңгеге жетті. Баянауыл мен басқа да танымал демалыс орындарында қызмет көрсету сапасын жақсарту үшін экологиялық қорғау және туристік аймақтарды дамытуға едәуір қаржы бағытталуда.

Баянауылдың айналасы климаттық курорттық аймақ ретінде танылған және 1985 жылдан бастап мұнда Баянауыл табиғи саябағы құрылған. Оның басты тартымдылығы – табиғаты. Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағы (БМҰТС) Қазақстан Республикасының туристік картасындағы негізгі туристік аймақтардың бірі болып саналады.

Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағының жалпы ауданы 68 452,8 гектарды құрайды, оның 12 927 гектары орманды алқап. Бұл аумақ үш бөлікке бөлінген: Баянауыл – 19 028 гектар, Жасыбай – 22 094 гектар, және Долбин – 8 596 гектар. Баянауыл курорттық аймағының болжамды мүмкіндігі жылына 450 000 туристі қабылдауға жеткілікті [8].

Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағы Қазақстан Республикасындағы барлық мемлекеттік ұлттық саябақтардың ішінде ең көрікті жерлерге ие, бұл 3-кестеде көрсетілген.

Кесте 3 – Баянауыл табиғи ұлттық саябағының негізгі туристік бағыттары

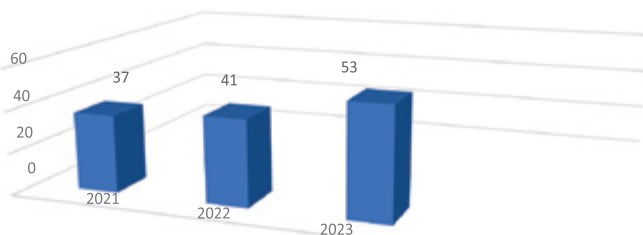
Нысананың атауы	Туризмнің түрі	Қазіргі жағдайы
«Найзатас», «Кемпіртас» жартастары, албырт тоғайы	экотуризм, альпинизм, жаяу жүру саяхаты, атпен серуендеу.	Олар туристер арасында танымал, өйткені ақпарат пен қолжетімді жолдар бар. Экскурсиялар өткізу үшін қызметкерлер бар.
Сықыршыларшатқалы	экотуризм, жаяу жүрусаяхаты.	Шатқалға апаратын жолды кей жерлерден өту қиын.

Баянауылдың ең көрікті жерлерінің қатарына емдік қасиеттерімен танымал Әулиетас үңгірі, тау жоталарының арасында орналасқан және таңғажайып көріністерімен көз тартатын Кафарка шатқалы, бұлағы бар

Драверта үңгірі, Жамбақ орман алқабы, Кірпіш сайы және тағы басқалары жатады. Бұл нысандар экскурсияларға арналған ең танымал орындардың бірі болып табылады және маңызды тарихи-мәдени мөнге ие.

Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағының тау жүйесі де туристер үшін қызықты болып табылады. Мұндағы ең биік тау — Павлодар облысындағы ең жоғары шың болып саналатын Ақбет тауы (1022 м).

Қазіргі уақытта Баянауыл курорттық аймағында 53 орналастыру нысаны қызмет көрсетуде.

Сурет 1 – Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағының аумағындағы орналасу нысандары

1-суретке сәйкес соңғы үш жылда орналастыру орындарының динамикасы олардың санында айтарлықтай өсім бар екенін көрсетеді, әсіресе 2023 жылы бұл көрсеткіштің артқаны байқалады. Осы мәліметтерге сүйене отырып, туристер ағынының үнемі өсіп келе жатқанын айтуға болады.

Қазіргі жағдайды және туристік аймақтың болашақтағы даму перспективаларын ең нақты сипаттайтын көрсеткіш – төсек-орын саны. Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағының аумағындағы ғы орналасу нөмірлерінің саны мен бірмезгілді сыйымдылығы 4-кестеде көрсетілген.

Кесте 4 – Аумақтағы орналасу нөмірлерінің саны мен бірмезгілді сыйымдылығы

Көрсеткіштер	2021 ж.	2022 ж.	2023 ж.
Орналасу орындарындағы нөмірлер саны	1412	1516	1721
Орналасу орындарындағы бірмезгілдегі сыйымдылық, төсек-орын	4218	4445	5151

Қызмет көрсетілген кіру және ішкі келушілер саны	91 636	190 574	226 968
--	--------	---------	---------

4-кестеде келтірілген мәліметтер пандемия аяқталғаннан кейін нөмірлер санының өсіп келе жатқанын көрсетеді, бірақ бұл өсім әлі де жеткіліксіз қарқынмен жүріп жатыр. Қазіргі уақытта отандық туристердің экотуризмге деген қызығушылығының артуын ескере отырып, бұл сұранысты орналастыру орындарындағы бөлмелер санын жедел түрде көбейту арқылы қанағаттандыру қажет.

Сонымен қатар, біржолғы сыйымдылықты төсек-орындармен өлшеу де маңызды. Баянауылға жыл сайын келетін туристер санына қарай отырып, қазіргі сыйымдылықтың жүктемені толық қанағаттандырмайтынын байқауға болады.

2023 жылы Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағына келушілердің саны 226 968 адамды құраған, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 135332 адамға артық.

Павлодар облысы бойынша жалпы ақпарат өңірдегі туризмнің, әсіресе Баянауыл сияқты танымал туристік бағыттардың арқасында айтарлықтай әлеуетке ие екендігін көрсетеді. Ұлттық саябақ көптеген туристерді тартады және Жасыбай мен Торайғыр көлдерінің айналасындағы қонақүйлерде, мейрамханаларда және ойын-сауық орындарында жұмыс орындарын қолдайды. Алдағы жылдары облыс жаңа инвестициялар және туристік аймақтардағы инфрақұрылымды дамыту есебінен жұмыспен қамтуды ұлғайтуды жоспарлап отыр.

Осы айтылғандарға сүйене отырып, Баянауыл ұлттық саябағының дамуы үшін барлық қажетті жағдайлар жасалуда деген қорытынды жасауға болады. Даму перспективаларын нақты анықтау үшін қазіргі жағдайға назар аудару керек [9].

Баянауыл өңіріндегі туризм саласының экономикалық жағдайына қатысты SWOT талдау 5-кестеде берілген.

Кесте 5 – Баянауыл өңіріндегі туризм саласының экономикалық жағдайына қатысты SWOT талдау

Күшті жақтары	Мүмкіндіктері
<ul style="list-style-type: none"> - саяси жағдайдың тұрақтылығы; - туристік саланы мемлекеттік деңгейде қолдау; - туристік ресурстардың жеткілікте деңгейде болуы; - орташа жалақының өсіне байланысты туристік саладағы жұмысбастылықтың артуы 	<ul style="list-style-type: none"> - аймақтық турпакетті құру мүмкіндігінің болуы (Баянаул ауданы туристік бренд ретінде); - жаңа жұмыс орындарының құрылуы; - ауылды мекендерде инфрақұрылымды дамыту (кампустар, шағын гостиницалар); - кәсіпкерлік пен бизнес үрдістерді дамыту
Әлсіз жақтар	Қауіп
<ul style="list-style-type: none"> - туристік саланың аймақтық экономикаға тигізер үлесінің төмен болуы; - инфрақұрылымның дамуының төмен болуы - туристік саладағы еңбек ақының төмен болуы; демалыс орындарында қызмет көрсетудің төмен деңгейі; ішкі туристер үшін жоғары бағасы және төмен қолжетімділігі 	<ul style="list-style-type: none"> - халықтың табыс деңгейінің төмендігі; - бәсекелестіктің жоғары болуы; - ішкі нарыққа кірудегі төмен кедергілер, ішкі нарыққа жаңа шетелдік фирмаларды тарту бәсекелестіктің күшеюіне әкеледі, соның нәтижесінде туристік нарықтағы отандық кәсіпорындардың рентабельділігі мен бағаның төмендеуіне әкеледі;

SWOT талдау Баянауыл ұлттық табиғи саябағының (БМҰТС) күшті және әлсіз жақтарын анықтауға мүмкіндік берді. Талдау нәтижесінде қазіргі таңда Баянауыл курорттық аймағының ішкі және сыртқы нарықтағы туристік өнімдердің деңгейі салыстыруға келмейтіні және тек отандық туристерге ғана назар аударуға болатындығы жайлы қорытынды жасалды.

Баянауылдың басты артықшылығы оның географиялық орналасуы болып табылады. Астана, Павлодар, Қарағанды, және Семей сияқты ірі қалалардан көлікпен 10 сағаттық қашықтықта орналасуы оның ішкі туризмді дамыту әлеуетін арттырады.

Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағы (БМҰТС) және оның курорттық аймақтары экологиялық туризм үшін зор әлеуетке ие. Бұл әлеуетті жүзеге асыру үшін, біз табиғи ресурстарды тиімді пайдалану қажеттігін байқап отырмыз. Бұл мақсатқа жету үшін, біз алдымен басымдықтарды анықтап, нақты іс-шараларға назар аударып, даму жоспарын жасауымыз керек.

Туристік бағыттарды дамытуда негізгі рөл атқаратын факторлар жеке және мемлекеттік инвестициялар болып табылады. Соңғы жылдары қандай жобалар жүзеге асырылғанын қарастырайық:

2020-2021 жылдары инфрақұрылымды дамыту аясында Жасыбай, Торайғыр және Сабындыкөл көлдерінде жағажайлар абаттандырылды. Сондай-ақ, 10 санитарлық-гигиеналық қондырғы және 10 душ орнатылды.

Биылғы жылы «Жасыбай көліне баратын жол» (15 км) және «Жасыбай-Торайғыр» (12,4 км) аудандық маңызы бар автомобиль жолдары жазғы жөндеуден өтті. Жасыбай көліне шығатын жол Баянауыл курортының аумағындағы ең маңызды жол болып табылады. Бұл учаске өте көп жүктелген. Сондай-ақ, Баянауыл ауданында «Картел» ЖШС ұялы байланыс операторы ауылға мұнаралар орнатты. Мәшһүр Жүсіп кесенесі ауданында 4G қосылу нүктесі бар Beeline операторының базалық станциясы іске қосылды.

Байланыс және интернетпен қамтамасыз ету жобалары туризм ағынын арттыруда маңызды рөл атқарады, себебі бүгінгі күні коммуникация қауіпсіздік пен алғашқы медициналық көмекке жүгіну мәселелерін шешуге көмектеседі.

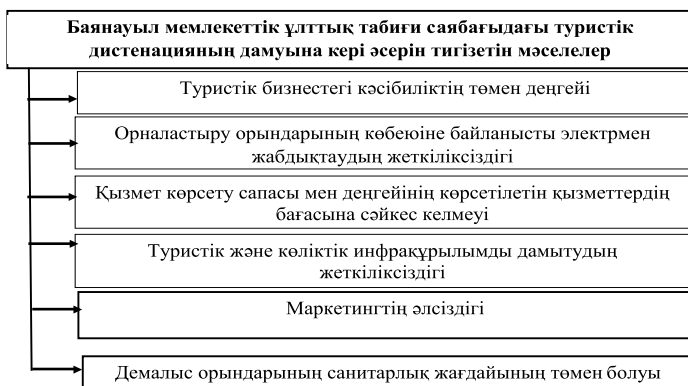
Мәшһүр Жүсіп Көпеев кесенесі аумағында модульдік дәретханалар орнату жобасы әзірленді: құдықтар бұрғыланып, іргетасы дайындалды. Бұл жобаның маңыздылығы жоғары, өйткені кесене рухани және діни туризмнің орталығы болғандықтан, санитарлық-гигиеналық жағдайды қамтамасыз ету басты қажеттілік болып табылады.

2025 жылға дейін 4,6 млрд теңге сомасына бірнеше маңызды инвестициялық жобалар іске асырылуы жоспарланған, олардың ішінде: Жасыбай көлінің жағасындағы Қайың тоғайы демалыс үйін қалпына келтіруге 1 млрд теңге; 800 млн теңге сомасына Pride көпфункционалды отбасылық кешенінің құрылысы; 1 млрд теңге сомасына Сабындыкөл көлінің жағасында «Тұлпар» демалыс базасының құрылысы; «Березка» және «Қарлығаш» демалыс үйлерін қайта құру аяқталды (инвестиция көлемі 193 млн теңге), «Даймонд Жасыбай» ЖШС-нің «Ivy Village Jasybai» демалыс үйлерінде құрылыс-монтаждау жұмыстары жартылай аяқталды.

БМҰТС аумағында жүзеге асырылып жатқан жобалар санына қарамастан, ерекше қорғалатын табиғи аумақтарда қызмет көрсетуге ниетті кәсіпкерлер бюрократиялық кедергілермен және әкімшілік рәсімдермен бетпе-бет келеді. Сонымен қатар, ұлттық парк қызметкерлерінің өкілеттіктеріне байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдері жоғары екенін атап өту қажет.

Баянауыл курорттық аймағында және басымдық берілген туристік аймақтарда орналасқан нысандардың ескіруі де проблема болып табылады. Ерекше қорғалатын аумақтарда қызмет көрсететін кәсіпкерлердің көпшілігі осы жерлерде ұзақ уақыт бойы жұмыс істейді, бірақ ұлттық саябақтар

аумақтарында кәсіпкерлікті дамытуға ынталандыру шаралары жеткіліксіз, негізгі мәселелері 2- суретте көрсетілген[10].

Сурет 2 – Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи саябағыдағы туристік дистракцияның дамуына кері әсерін тигізетін мәселелер

Ұлттық парктердің табысын арттыруда ақпараттық сала маңызды рөл атқарады. Дегенмен, медиа кеңістікте ұлттық саябақтарға қатысты жарнамалар немесе жаңалықтар өте аз. Баянауыл курорттық аймағындағы орналастыру орындары көбіне интернет-брондау ресурстарымен жұмыс істемейді және әлеуметтік желілерде белсенді түрде жарияланымдар жүргізілмейді. Қонақтар келген кезде ғана қызмет көрсетілетіні байқалады, ал туристің міндетті түрде баспана таба алатынына 100 пайыз сенімділік жоқ. Ақпараттық өрісте БМҰТС объектілерінің аз болуы бизнес және мемлекеттік органдарға да қатысты. Ұлттық саябақ дирекциясы әлеуметтік желілерді жүргізбейді, ал саябақтың ресми сайты табу қиынға соғуда.

Қорытынды

Жоғарыда келтірілген талдау нәтижесінде ұлттық табиғи саябақтар елдердің дамуы мен халықтың әл-ауқатының маңызды драйвері бола алатыны анықталды. БМҰТС аумағында жұмыс істейтін кәсіпкерлер ақпараттық салада белсенді жұмыс істеумен қатар, ұлттық саябақ басшылығы да осы аумақты танымал етуге үлес қосуы қажет [11].

Қазақстанның туристік саласын және оның маңызды туристік бағыттарын, мысалы, Баянауыл мемлекеттік ұлттық табиғи паркінің даму әлеуетін талдау елдегі туризмнің одан әрі дамуы үшін айтарлықтай мүмкіндіктер бар екенін көрсетеді. Қазақстан халықаралық аренада оң

нәтижелер көрсетіп, туризмнің әлемдік бәсекеге қабілеттілігі рейтингінде өз позицияларын едәуір жақсартты. Дегенмен, Баянауыл сияқты табиғи және мәдени ресурстары мол аймақтардың бар болуына қарамастан, туристік аймақтардың инфрақұрылымдық және ақпараттық қамтамасыз етілуінде кемшіліктер бар.

Қазақстанда туризм басты экономикалық секторлардың біріне айнала отырып, жұмыс орындарын құруға, инвестиция тартуға және халықтың әл-ауқатын жақсартуға ықпал ете алады. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін көлік инфрақұрылымын дамыту, туристік қызметтердің сапасын арттыру және туристік объектілерді насихаттау бойынша жұмысты күшейту маңызды. Бұл үшін сандық технологияларды, интернет-ресурстарды пайдалану мен брондау жүйелерін дамыту қажет.

Туризм саласындағы кәсіпкерлікті ынталандыруға және әкімшілік кедергілерді жоюға ерекше назар аудару қажет. Туристік аймақтардағы кәсіпкерлерді қолдауға бағытталған шаралар мен инвестициялық климатты жақсарту бұл саланың шағын және орта бизнесін дамытуға қозғаушы күш бола алады.

Сондықтан Қазақстандағы туристік индустрияның тұрақты дамуы үшін мемлекеттік сектор, жергілікті билік органдары мен кәсіпкерлердің күш-жігерін біріктіру қажет. Уақтылы инфрақұрылымға инвестициялар салу, қызмет көрсету сапасын жақсарту және бірегей туристік бағыттарды белсенді түрде насихаттау арқылы Қазақстан әлемдік туристік картасында лайықты орын алуға толық мүмкіндікке ие.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex - 2023 [Электрондық ресурс]. – база данных содержит статистические материалы. – Режим доступа: <http://surl.li/prthr>. – [Загл.с экраны](#)

2 Economic Impact Research.- 2023. [Электрондық ресурс]. – база данных содержит статистические материалы. – Режим доступа: <https://wtcc.org/research/economic-impact>. – [Загл.с экраны](#)

3 Факторы, влияющие на высокие темпы развития туризма: сборник статей международного профессионально-исследовательского конкурса / журнал Экономист года, 2020; под ред. Кутяшовой Е. В. – Петрозаводск, 2020. – 175–184 с.

4 География Павлодарской области [Электрондық ресурс]. – база данных содержит информационные материалы. – Режим доступа: <https://visitkazakhstan.kz> – [Загл.с экраны](#)

5 Об утверждении карты туристификации : [Приказ Министра культуры и спорта Республики Казахстан от 27 октября 2021 года № 332], [Электрондық ресурс]. – база данных содержит законодательные материалы – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100024950>. - [Загл.с экраны](#)

6 Ұлттық статистика бюросының мәліметтері. [Электрондық ресурс] : база данных содержит статистические материалы – Режим доступа: <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-tourism/>. - [Загл.с экраны](#)

7 Туристские дестинации Павлодарской области. [Электрондық ресурс] . – база данных содержит информационные материалы – Режим доступа: <http://surl.li/qqodt>. - [Загл.с экраны](#)

8 ҚР Премьер-Министрінің ресми ақпараттық ресурсы: Дорожные карты по развитию ТОП-20 приоритетных туристских территорий утвердят в РК. [Электрондық ресурс]. – база данных содержит законодательные материалы – Режим доступа: – <http://surl.li/qqqed>. - [Загл.с экраны](#)

9 Баянауыл курорттық аймағы жоба. [Электрондық ресурс]. – база данных содержит информационные материалы – Режим доступа: <http://surl.li/qqqdz>. - [Загл.с экраны](#)

10 Қазақстан Республикасының туристік саласын дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 262 қаулысы. [Электрондық ресурс] : база данных содержит законодательные материалы – Режим доступа: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262>. - [Загл.с экраны](#)

11 **Mihalic, T.** Sustainable and responsible tourism (srt). Encyclopedia of Tourism Management and Marketing, 2022. 312-314. – <https://doi.org/10.4337/9781800377486>

REFERENCES

1 UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex. – 2023. [Electronic resource]. : the database contains statistical materials. – Access mode: <http://surl.li/prrrh>. - [Shut down from the screen](#).

2 Economic Impact Research. – 2023. [Electronic resource]. – the database contains statistical materials. – Access mode: – <https://wtcc.org/research/economic-impact>. - [Shut down from the screen](#).

3 Factori, vliajshiee na visokie tempi rasvitia turizma: sbornik statei mejdunarodnogo professionalno-issledovatel'skogo konkursa [Factors influencing high rates of tourism development: collection of articles from an international professional research competition] / Economist of the Year magazine, 2020; edited by Kutuyashova E. V. – Petrozavodsk, 2020. – 175–184 p.

4 Geografija Pavlodarskoj oblasti [Geography of Pavlodar region] [Electronic resource] : the database contains information materials. – Access mode: <https://visitkazakhstan.kz>. - Shut down from the screen.

5 Ob utverzhdenii karty turistifikacii. Prikaz Ministra kul'tury i sporta Respubliki Kazahstan ot 27 oktjabrja 2021 goda № 332. [On approval of the map of touristification. Order of the Minister of Culture and Sports of the Republic of Kazakhstan from October 27, 2021 № 332.] [Electronic resource]. – the database contains legislative materials – Access mode: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100024950>. - Shut down from the screen.

6 Ұлттық статистика бюросының мәліметтері [Data from the National Bureau of Statistics] [Electronic resource]. – the database contains statistical materials – Access mode: <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-tourism/>. - Shut down from the screen.

7 Turistskie destinacii Pavlodarskoj oblasti [Tourist destinations of Pavlodar region] [Electronic resource]. – the database contains legislative materials – Access mode: <http://surl.li/qqodt>. - Shut down from the screen.

8 QR Premer-Ministriniñ resmi aqparattyq resursy: Dorojnye karty po razvitiu TOP-20 prioritetnyh turistskih teritori utverdät v RK [Official information resource of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan: Roadmaps for the development of TOP-20 priority tourist territories will be approved in the RK] [Electronic resource]. – the database contains legislative materials – Access mode: <http://surl.li/qqqed>. - Shut down from the screen.

9 Baianauyl kurorttyq aimağy joba [Bayanaul resort area project] [Electronic resource]. – the database contains legislative materials – Access mode: <http://surl.li/qqqdz>. - Shut down from the screen.

10 Qazaqstan Respublikasynyñ turistik salasyn damytudyñ 2023 – 2029 jylдарға арналған түйырымдамасын бекіту туралы Qazaqstan Respublikasy Ұкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 262 қаулысы [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan from March 28, 2023 № 262 on approval of the concept of development of the tourism industry of the Republic of Kazakhstan for 2023-2029.] [Electronic resource]. – the database contains legislative materials – Access mode: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000262>. - Shut down from the screen.

11 Mihalic, T. Sustainable and responsible tourism (srt). Encyclopedia of Tourism Management and Marketing, 2022. 312–314. <https://doi.org/10.4337/9781800377486>

06.08.24 ж. баспаға түсті.

09.10.24 ж. түзетулерімен түсті.

11.11.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

А. Қ. Есім¹, Р. Шохан², А. Девадзе³ Д. Есимова⁴

^{1,2}Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева,
Республика Казахстан, г. Астана

³Батумский государственный Университет имени Шота Руставели
Грузия, г. Батуми,

⁴Торайгыров университет, Республика Казахстан, г. Павлодар

Поступило в редакцию 06.08.24

Поступило с исправлениями 09.10.24

Принято в печать 11.11.24

РАЗВИТИЕ ТУРИСТСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ В ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ

Туризм – быстро развивающаяся отрасль экономики. Это один из основных секторов мировой экономики, обладающий высоким потенциалом роста и перспективами развития.

Хотя туристские направления Казахстана еще не получили широкого признания на мировом туристическом рынке, обладая уникальными природными ресурсами и объектами культурно-исторического наследия, страна имеет большой потенциал занять достойное место в мировом туризме.

Статья посвящена исследованию развития туристского направления Павлодарской области с акцентом на потенциал Баянаульского национального природного парка (БГНПП) как одного из ключевых туристских центров Казахстана. В работе проведен анализ современного состояния туристской отрасли региона, рассмотрены динамика роста внутреннего и въездного туризма, состояние инфраструктуры, а также текущие вызовы и перспективы для устойчивого развития. Автор выделяет ключевые аспекты, влияющие на привлекательность региона, такие как природные и культурные ресурсы, состояние транспортной и гостиничной инфраструктуры. Также представлен SWOT-анализ, позволяющий оценить сильные и слабые стороны туристской отрасли в районе. Статья делает акцент на необходимости улучшения инфраструктуры, модернизации сервисов, а также усилении информационной поддержки и цифровизации для повышения конкурентоспособности региона на национальном и международном уровнях.

Ключевые слова: туризм, туристское направление, регион, национальный парк, территория, интернет.

A. K. Yessim¹, R. Shokhan², A. Devadze³, D. Yessimova⁴

^{1,2,1}N. Gumilyov Eurasian national university,

Republic of Kazakhstan, Astana

³Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia, Batumi

⁴Toraighyrov university, Republic of Kazakhstan, Pavlodar

Received 06.08.24

Received in revised form 09.10.24

Accepted for publication 11.11.24

DEVELOPMENT OF TOURIST DESTINATION IN PAVLODAR REGION

Tourism is a rapidly developing branch of the economy. It is one of the main sectors of the global economy with high growth potential and development prospects. Although Kazakhstan's tourist destinations have not yet been widely recognized in the global tourism market, with its unique natural resources and cultural and historical heritage sites, the country has great potential to take a worthy place in world tourism. The article is devoted to the study of the development of tourist destinations in the Pavlodar region with an emphasis on the potential of the Bayanauli National Natural Park (BGNPP) as one of the key tourist centers of Kazakhstan. The paper analyzes the current state of the tourism industry in the region, examines the dynamics of growth of domestic and inbound tourism, the state of infrastructure, as well as current challenges and prospects for sustainable development. The author highlights the key aspects affecting the attractiveness of the region, such as natural and cultural resources, the state of transport and hotel infrastructure. A SWOT analysis is also presented to assess the strengths and weaknesses of the tourism industry in the area. The article focuses on the need to improve infrastructure, modernize services, as well as strengthen information support and digitalization to increase the competitiveness of the region at the national and international levels. Kazakh.

Key words: Tourism, tourist destinations, region, national park, territory, Internet.

Теруге 26.11.2024 ж. жіберілді. Басуға 26.12.2024 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

5,04 Мб RAM

Шартты баспа табағы 17,4

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: А. К. Мыржиқова

Корректоры: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4316

Сдано в набор 26.11.2024 г. Подписано в печать 26.12.2024 г.

Электронное издание

5,04 Мб RAM

Усл.п.л. 17,4. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка: А. К. Мыржиқова

Корректорлар: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4316

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz

www.vestnik-economic.tou.edu.kz